

Dimissionstale 2019

Kære studenter

Tillykke med huerne og jeres eksamen! Så kom vi til afslutningen på jeres skoletid i gymnasiets trygge rammer. Tak for fremmødet i dag. I blev jo årgangen der fik en fraværsbekendtgørelse med nye og stramme regler for fravær, og den virker jo: Fremmødet i dag er vist 100%! I har endnu ikke taget hul på den fremtid der venter, men den er lige om hjørnet, og dimissionen i dag og festerne disse dage står lige midt mellem jeres fortid og fremtid. En fortid med skolen og familien som ramme om jeres barndom og ungdom, og en fremtid der kan byde på hvad som helst. Alt er muligt! Derfor vil jeg i min tale i dag både kigge lidt frem og tilbage sammen med jer.

Først og fremmest vil jeg sige tak for de år vi har haft sammen. I har været med til at blive klogere på jer selv og verden sammen med de ansatte her på skolen. Som rektor kan jeg vist bedst vise jer hvordan det er at sige farvel til jer med Knud Eels billede *Ravsamlere*, som blev skænket til skolen af Nordea her i foråret. I kan se billedet på bagsiden af dimissionsprogrammet, og eleverne her på skolen kender det allerede. Det hilser os velkommen ved indgangen til hallen som en fejring af glæden ved naturen og det frie liv tæt på elementerne – jord, luft, vand og den livgivende ild fra solen, som spejler sig i Vesterhavet. Billedets lyse og bløde farver og tydelige persontegning gør mig glad, og jeg sætter stor pris på maleriet, som ellers skiller sig markant ud fra meget af den fantastiske moderne kunst vi har på skolen. I modsætning til eksempelvis Hans Mortens cirkusbilleder taler dette billede tydeligt og med velkomponeret ro om glæden ved en dag ved stranden.

Som jeres rektor (og jeg tror at jeg taler for alle ansatte) har jeg det ligesom ravsamlere, som beundrer et ravstykke sammen med ungdommen. Vel findes der meget rav i verden, men lige præcis dette stykke er fantastisk at beundre i sommerens lys, hvor al dets skønhed, særegenhed og nuancer træder frem. Om jer har jeg lyst til at sige: Vel er der mange studenter fra mange skoler i verden, men netop årgang 2019 fra Lemvig Gymnasium er noget helt specielt og særligt skønt. Et ravstykke rummer en ufattelig lang historie på op mod 55 millioner år og har dog en friskhed og en ungdommelig glød. Det er lidt det samme med jer. Som studenter er I unge, men dog et resultat af en dannelsesstradition og en vestjysk kultur, der rækker langt ud over jer selv. Og I har alle uanset farven på huen gået på Lemvig Gymnasium og har fået del i den almene dannelse som en skole med stor mangfoldighed kan give. Det er en gave til jer stx-studenter at I har gået sammen med elever på de tre handelsuddannelser, hvor de kan det dér med økonomi, innovation og brænder efter at komme ud at bruge deres viden til noget. Det er omvendt en lige så stor gave til jer handelsstudenter at have gået på en skole med den dannelse, bredde og det udsyn som stx har i fagrækken. Alle uddannelserne er alment dannende på hver deres måde, og I har fået den særlige vestjyske Lemvig Gymnasium-version af dannelsen som opstår når forskellige uddannelser og syn på verden mødes i dagligdagen. Det er en daglig glæde for mig at være på en skole hvor vi har mere end én ungdomsuddannelse og hvor der ikke kun er én rigtig farve på huen selvom jeg ved at I driller hinanden med det. Jeg har set bannerne på jeres studentervogne, hvor det skinner igennem at der i hvert fald kun er én rigtig farve på huen, men dagligdagen på skolen og jeres resultater taler et andet sprog. I har det godt sammen og gør det fremragende!

Almen dannelse kan lidt modigt og kort sagt defineres som bevidstheden om at være en del af noget større, om at noget er større end os selv, hvad enten vi taler om naturen, kulturen, historien eller det samfund, institutioner og virksomheder der omgiver os. Ravklumpen er også en del af noget større. Den er en del af vores historie, en del af naturen og kulturen. Et ravstykke kan ikke nedskrives til blot at være størknet harpiks, ligesom I ikke kan nedskrives til kød og blod.

Hvad er det så der kendetegner netop jer, årgang 2019? Hvad er det vi vil tale om når vi om mange år vil mødes til jubilæum? "Åh ja, årgang 2019, det var dem der startede på gymnasiet da Trump blev præsident, da englænderne stemte for Brexit, da Stram Kurs stillede op til Folketinget og da Katalonien ville løsrive sig fra Spanien." I blev den sidste årgang med Almen Studieforbereelse (i hvert fald jer med de røde huer), men I blev også årgangen med gymnasiets første klimaudvalg i et år hvor der af den nye regering blev fremsat en historisk ambitiøs plan for nedbringelse af CO2-udslippet. Det blev jer der oplevede hvidvaskskandalen i Danske Bank, Britta-sagen og kollapset i SKAT, hvor staten blev snydt for milliarder. Man klager som altid over ungdommen, men sandheden er at de foregående generationer har givet jer meget at rette op på. Det store spørgsmål må være om I er klædt på til opgaverne der ligger foran jer. Hvad vil det i det hele taget sige at være klædt på til fremtiden som ungt menneske i 2019?

Det kan nok ikke undre jer at jeg, som er uddannet latinlærer, kan finde på at kigge bagud i tiden for at finde svar på tilværelsens store spørgsmål. Men at gå i skole for at blive klogere er ikke nogen

ny opfindelse, og det er heller ikke nyt at alderdommen klager over ungdommen og bekymrer sig om hvorvidt ungdommen er i stand til at løfte arven fra tidligere generationer og fremtidens udfordringer. Jeres skole er et produkt af mange generationers overvejelser over hvad der skal til for at gøre verden bedre gennem uddannelse af de unge. I det gamle Grækenland og Rom var skole grundlæggende et luksusfænomen for overklassen, som havde tid til at beskæftige sig med kultur, videnskab og kunst. I ved det, for jeg fortalte jer det på første skoledag: Skole betyder "fri tid" på græsk. Det er derfor vi har Lediggangsstenen ude foran skolen. Sikke et skoleideal man har haft! Fri tid til fordybelse, begejstring og til at dyrke sine interesser, filosofi, videnskab og kunst uden forpligtelser. Det lyder herligt i 2019, hvor skole mest af alt rimer på pligter, målinger, anvendelighed og hårdt arbejde. I det gamle Grækenland var det lykken at være fri for at arbejde, i dag er det noget negativt at være arbejdsløs. Vi burde sætte mere pris på lediggangen og konstant minde os selv om at det er "fri tid" vi går ind til når vi går ind på en skole. Det fremhævede teologiprofessor K.E. Løgstrup i et foredrag om "Skolens formål" i 1981, hvor han argumenterede for at formålet med at lave skole ikke primært er uddannelse, men oplysning, tilværelsesoplysning. At vi finder ud af tingene sammen, bliver klogere sammen.

Tanken om at det vi lærer i skolen skal kunne bruges til noget, at det skal komme samfundet og andre mennesker til gavn, stammer fra oplysningstiden. I 16- og 1700-tallet udviklede man et nyt begreb om videnskab. Viden skulle befri mennesket fra fordomme og overtro og forberede mennesker til frihed og myndighed. Man ville gøre op med middelalderens støvede lærdom og dogmer- Nu skulle viden bruges til noget. Videnskabsmænd skulle være innovative og komme samfundet til gavn. Efter revolutionen i Frankrig gik man så vidt som til at lukke universiteterne og grundlægge nye skoler, for eksempel ingeniørhøjskoler (eller polytekniske læreanstalter som det hed dengang). Videnskaben skulle hjælpe os med at forstå verden og sætte mennesket fri, og Europa fik kaffehuse, tesaloner og begyndende tanker om fri presse og ytringsfrihed. Oplysningstiden var også den periode hvor Europa gav resten af verden baghjul rent økonomisk. Markedsøkonomien begyndte at buldre derudaf, og sammen med den industrielle revolution banede den vejen for et opgør med herremændene og feudalismen, som dengang gjorde at 1% af Danmarks befolkning (herremændene) fik 40% af indkomsterne.

Den skole I har gået på og de fag I har fået undervisning i, bygger i høj grad på oplysningstidens tanker, og I får brug for den kølige fornuft når I skal frem i verden. Hvad ville læger, fysikere, ingeniører, sygeplejersker og økonomer være uden en rationel tilgang til verden? Deres job er at forstå verdens logiske sammenhænge, forstå hvorfor verden er som den er og hvad vi kan bruge det til. Det er mageløst hvad først antikken og siden oplysningstiden har betydet for os alle. Uden opfindelsen af videnskaben i antikken og genopfindelsen af den i oplysningstiden er der ingen moderne videnskab. Luk bare øjnene et øjeblik, og forestil jer en verden uden videnskab. Kan I mærke kuldegysninger? Det er videnskaben som skal løse klimaudfordringerne, gøre kloden bedre og give os håb om at vi kan give en bedre verden videre til næste generation. Skulle I være i tvivl, så se tilbage på hvad videnskaben har udrettet de sidste 50 år siden mennesket for første gang satte foden på månen. Det er på samme tid fascinerende og skræmmende hvad videnskaben

har givet os, og I, kære studenter, bliver næste generation til at tage over og hjælpe videnskaben med at erobre nyt land på godt og ondt.

Men fornuften er ikke alt. Skal I forme vores fremtid, har I brug for både fornuft og følelse, og har I fulgt med i dansktimerne, ved I at romantikken sørgede for det med følelserne efter oplysningstidens optimistiske tro på fornuften. Det ved vi også godt her på skolen. I hverdagen mødes I af kunst, som sætter tanker og fornuften på afveje. Hans Mortens klovnebilleder bringer os i godt humør fordi vi ser os selv og andre i et spejl når vi ser billederne ved trappeopgangen når vi møder. Inge Lise Westmans billede Kosmisk Understrøm her bag mig får os til at tænke på både det største og det mindste. For er det en galakse eller en vandpyt i måneskin vi har foran os? Og Kirsten Kleins billeder af vores egn, som hænger overalt på skolen, giver os kærlighed til vores fascinerende egn. Vi oplever nye detaljer konstant og lærer så meget om vores hjemstavn ved at se den gennem Kirsten Kleins linse. Og så er Lemvig Gymnasium vel det eneste gymnasium i landet der kan prale af sin egen kirkeklokke. Vi bruger den kun én gang om året, nemlig når det ringer ud en sidste gang efter at I har fået jeres studentereksamensbeviser om ikke så længe. I H.C. Andersens eventyr Klokken, hvor eventyrets helt, den unge konfirmand, på sin ensomme vandring til sidst når ud til havet og oplever hele naturen synge, er det netop den usynlige kirkeklokke der får naturen og poesien forenet i et stort, lykkeligt øjeblik. Hvis en skole skal nå sit mål, skal den sørge for at forene fornuft og følelse. Det tager Lemvig Gymnasium ret alvorligt. I har fået undervisning i hvordan man tænker videnskabeligt, men poesien, litteraturen og følelserne følger med. Og så er jeg efterhånden ved at kunne svare på det store spørgsmål: Hvad vil det sige at være klædt på til fremtiden som et ungt menneske i 2019? Skal I klare jer godt, skal I bære både fornuften og følelserne med jer videre. Lad ingen af de to tage magten fra den anden, men videnskab uden fantasi og fascination er både ufrugtbar og farligt.

Når vi taler om fremtiden, ser mange med bekymring på det nys overståede valg til Folketinget, og bekymrende er det når partier som Stram Kurs med åbenlyse ambitioner om etnisk forfølgelse og krænkelse af menneskerettigheder er tæt på at komme i Folketinget. Men skal vi opfatte vores demokrati som truet af den grund? Det tror jeg ikke. I hvert fald ikke mere end vi altid har skullet værne om demokratiet, som vi må kalde den mindst ringe styreform.

Demokratiets svaghed har altid været at vi er i fare for at åbenlyse tosser løber med al opmærksomheden og i sidste ende tager magten. Tosserne har jo også stemmeret. Grækeren Platon, som var en de største kritikere af demokratiet, kaldte i værket Staten demokratiet for den mest charmerende og rummelige forfatning. Det mente han faktisk ikke som noget positivt. Han mente at demokratiet var en kritisabel styreform netop fordi det giver plads til modsætninger, uro i systemet og spraglede personligheder. Det er farligt, mente Platon, at lade frihed og lighed tage overhånd. Det ender med at sønnerne tror de er lige med deres fædre, eleverne tror at de er ligemænd med lærerne og vil have indflydelse på undervisningen, og til sidst vil både kvinder, børn, slaver og dyr have deres frihed – en frygtelig tanke ifølge Platon.

Platon overså at demokrati i kraft af at være en inkluderende styreform skaber sammenhængskraft og tillid netop fordi alle er med, men demokratiet vil derfor også altid være skrøbeligt og udsat fordi der skal være plads til ekstremister og tosser som i sidste ende vil afskaffe den styreform der gav dem friheden. At leve i et demokratisk samfund er på ingen måde en selvfølgelighed her på jorden, og historisk set har der kun eksisteret demokrati i oldtidens Grækenland og de sidste ca. 150 år i den vestlige verden. Skal man værne om demokratiet, er det vigtigt at befolkningen evner at omgås civiliseret trods uenigheder. Vi skal kunne tale sammen og være fælles om at være uenige. Derfor vil jeg også gerne sige jer tak for den måde I altid tager imod vores gæster på. Vi har jo af og til besøg af politikere eller andre som kan sætte tingene i kog. I år har vi haft besøg af politikere fra både højre og venstre side af det politiske spektrum, og I tager altid imod dem med interesse og vilje til at møde dem med kritiske spørgsmål snarere end unuancerede buh-råb og demonstrationer. Det synes jeg vidner om en god og sund politisk kultur blandt de unge i Vestjylland. Jeg er faktisk optimist på demokratiets vegne når jeg tænker på den demokratiske kultur på vores skole i dag.

Demokrati har også brug for poesi. Der er brug for det som den amerikanske filosof Martha Nussbaum kalder social poetry, poesi der får folk til at knytte følelser til deres land, styreform og hinanden, kort sagt gør borgere til medborgere. Demokrati er nemlig ikke bare en måde at styre et land på, demokrati kan ikke nedskrives til en samling love, regler og rettigheder i et samfund. Alle velfungerende samfund har brug for at borgerne opbygger følelser der knytter dem til fædrelandet. Måske er det lige hvad det europæiske fællesskab mangler. Kærligheden til EU er aldrig blevet stor fordi EU opleves som institutioner og bureaukrati og ikke som et mellemfolkeligt fællesskab, hvor vi deler en fælles skæbne. Den tidligere formand for EU-kommissionen Manuel Barroso udtrykte det faktisk meget godt. Han sagde i 2013, altså tre år før Brexit følgende:

Sandheden er at vi har brug for love og institutioner for at danne et fællesskab, men et sandt fællesskab får vi ikke før vi føler tilhørsforhold til noget som overgår nationen eller regionen, før vi føler en fælles europæisk skæbne, som vi skal kæmpe for sammen.

Europa mangler en højskolesangbog og et fælles sprog. Det har Danmark, og Europa har langt igen før vi føler samme tilhørsforhold til EU som til Danmark. Der er naturligvis en hårfin grænse mellem nationalisme og kærlighed til fædrelandet, men gode patrioter skal vi ikke skamme os over at være ligesom vi også skal være stolte af at komme fra Vestjylland. I Danmark har vi højskolesangbogen til at binde os sammen. Det har sikkert allerede rislet koldt ned af ryggen på mange af jer da vi sang "Danmark, nu blunder den lyse nat", og lige om lidt kan I sikkert mærke hårene rejse sig når vi synger "Den danske sang er en ung blond pige". Den skal vi nemlig synge fordi den fejrer at vores sjæl bliver opildnet af vores danske sprog og sang, som binder os sammen. I slutningen af 2018 blev der ellers skabt tvivl om hvorvidt man kan tillade sig at synge sådan en sang i et samfund hvor der også er piger med anden hårfarve end blond. En morgensang på Copenhagen Business School førte til en krænkelssesag og en undskyldning. Derfor skal vi selvfølgelig synge sangen i dag. Ikke fordi blond er den eneste rigtige hårfarve, men fordi den unge

pige er en flot metafor for vores sprog og sangs skønhed. Den krænkelsekultur der breder sig i disse tider har to sider. Selvfølgelig skal vi tale ordentligt og have respekt for hinandens udseende, køn og herkomst. Vi skal kunne omgås civiliseret med hinanden. Men det er usundt hvis vi ender med at censurere hinanden så hysterisk at vi ikke længere kan sammenligne den danske sang med en blond pige. Vi må ikke ende med ikke at kunne glædes over vort eget sprog og land af frygt for at træde andre over tæerne.

På denne måde er vi igen tilbage ved det med fornuften og følelsen. Hvis I skal blive gode og værdifulde samfundsborgere skal I bruge den kritiske sans, ytringsfriheden og viljen til at sætte værdier til debat, men I skal også have blik for alt det der binder os sammen og have en kærlighed til det I er rundet af. En kærlighed til hjemstavnen og til traditionerne forhindrer i øvrigt ikke at man også ser på det med kritisk blik og er åben for påvirkning udefra. Fornuft og følelser kan godt forenes.

Kære studenter, nu skal jeg til at sige farvel til jer. Det plejer jeg at gøre med et vers af den romerske digter Martial om at vi ikke skal være bange for at give noget fra os. Alt hvad vi giver af store gaver her i tilværelsen kan ingen tage fra os. I er nemlig elever på Lemvig Gymnasium i al fremtid selvom jeg i dag sender jer ud i verden. Verset er også rettet til jeres forældre, som heller ikke skal være bange for at sende jer ud i verden. Med alt hvad I har i bagagen, vil det gå jer godt!

Unddraget uheld og held er hvad du gi'r dine venner.
Eneste rigdom du har altid, er den du gi'r væk.

Med de ord dimitterer jeg jer som studenter fra Lemvig Gymnasium årgang 2019. Tillykke med eksamen og held og lykke fremover!